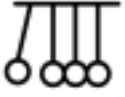

TURKEY'S UNHEARD VOICES

Güney Sudan'daki Çatışma

Özet

Güney Sudan'daki çatışma, aşırı yolsuzluğun (çatışmanın başlamasında temel nedenlerden biri olarak) nasıl büyük bir ulusal krize yol açabileceğinin en net örneklerinden biridir. Bu duruma katkıda bulunan diğer faktörler ise siyasi güç mücadeleleri, etnik gerilimler ve güçlü kurumların eksikliğidir. İnsan hakları ihlallerinin yaygın ve trajik olması, savaşın ciddiyetini ve ülke ile çevresi üzerindeki etkilerini ortaya koymaktadır. Şiddet milyonlarca insanı yerinden etmiş, yaygın kıtlığa yol açmış ve komşu bölgeleri istikrarsızlaştırmıştır. Birçok barış anlaşmasına rağmen kalıcı istikrar sağlanamamış, bu da uluslararası arabuluculuğun etkinliğini ve çatışma sonrası toplum inşasının zorluklarını sorgulatmıştır. Bu makale, Güney Sudan'daki çatışmanın tarihsel bağlamını, temel nedenlerini ve sonuçlarını incelemektedir.

Arka Plan

Güney Sudan, 2011 yılında bağımsızlığını kazanarak dünyanın en yeni bağımsız ülkelerinden biri olmuştur. Modern Güney Sudan toprakları önce Mısır tarafından işgal edilmiş, ardından 19. yüzyılın sonlarında İngiliz-Mısır ortak yönetimine geçmiştir. Bu dönemde Hristiyan misyonerler, İngilizce dili ve Hristiyanlığı yaygınlaştırmada önemli bir rol oynamış, böylece güney ile çoğunluğu Arapça konuşan ve Müslüman olan kuzey arasında derin kültürel ve dini farklar oluşmuştur.

Sudan 1956'da sömürge yönetiminden bağımsızlığını kazandığında, güneyli liderlere ulusal siyasi sürece dahil edilme sözü verilmişti. Ancak merkezi hükümet bu sözü yerine getirmedi. Bu durum, kuzey ile güney arasında uzun süreli hoşnutsuzluklara ve iki büyük iç savaşın patlak vermesine yol açtı: Birinci Sudan İç Savaşı (1955–1972) ve İkinci Sudan İç Savaşı (1983–2005). Bu çatışmalar sonucunda büyük kısmı sivillerden oluşan yaklaşık 2,5 milyon kişi, şiddet, kıtlık ve zorunlu göç nedeniyle hayatını kaybetti. İkinci iç savaş, II. Dünya Savaşı'ndan sonra yaşanan en kanlı çatışmalardan biri olarak kabul edilir.

Hükümet ile Güney'i temsil eden Sudan Halk Kurtuluş Hareketi (SPLM) arasındaki barış görüşmelerinde Hükümetlerarası Kalkınma Otoritesi (IGAD) merkezi bir rol oynamış, ABD başta olmak üzere uluslararası toplumun desteğiyle 2005 yılında Kapsamlı Barış Anlaşması (CPA) imzalanmıştır. Anlaşma, Güney Sudan'a altı yıllık özerklik vermiş ve ardından bir bağımsızlık referandumu yapılmasını öngörmüştür. Bu süre zarfında SPLM'nin

yönettiği yarı özerk bir bölgesel hükümet kurulmuştur.

2010 yılında SPLA generali ve muhalifi George Athor, tartışmalı bir seçim sonrası hükümete karşı isyan başlatmış; benzer şekilde David Yau liderliğindeki Murle halkının hükümeti savunduğunu iddia eden Cobra Faction adlı bir grup da hükümete karşı

TURKEY'S UNHEARD VOICES

ayaklanmış. Bu grup 2011 yılında bir ateşkes imzalarsa da, Yau 2012'de tekrar isyan etmiştir.

2011'de yapılan referandumda %98 gibi büyük bir çoğunlukla bağımsızlık kabul edilmiş ve Güney Sudan Temmuz 2011'de resmen bağımsız olmuştur. Ancak bağımsızlıktan sonra ülke büyük yönetim zorluklarıyla karşılaşmış, yaygın yolsuzluk, iç güç mücadeleleri, etnik rekabet ve zayıf devlet kurumları nedeniyle istikrarsızlık ve çatışmalar yeniden başlamıştır.

Çatışmanın Nedenleri

Referandum ve bağımsızlık sonrası, Güney Sudan diğer ülkelere kıyasla oldukça geç bağımsızlık kazandığından ciddi sorunlarla karşılaşmıştır. Bu zorluklar sonunda çatışmaların temelini oluşturmuştur. Başkan Salva Kiir ile yardımcısı Riek Machar arasındaki siyasi anlaşmazlıklar ve etnik farklılıklar (Dinka vs. Nuer) 2013 yılında patlak vermiştir. Kiir, Machar'ı darbe planlamakla suçlamış ve başkanlık muhafızları arasında şiddetli çatışmalar çıkmıştır. Bu olay iç savaşa dönüşmüş ve SPLM bölünerek hükümet yanlısı ve Machar liderliğindeki muhalif SPLM-IO olarak ayrılmıştır. Çatışma kısa sürede yaygın etnik şiddete dönüşmüştür.

SPLM, kurtuluş hareketinden birleşik bir yönetim organına geçişte zorluklar yaşamıştır. Liderlik yapısı aşırı merkezîyetçi ve askeri temelliydi; bu da demokratik yönetimle bağdaşmıyordu. Başkan Kiir, Dinka kökenli olduğundan birçok kilit pozisyona kendi etnik grubundan kişileri atamış ve Machar'ın temsil ettiği Nuer halkı ile arasındaki uçurum derinleşmiştir.

Etnik temelli siyasi temsil, kırılğan bir yapı oluşturmuş; etnik köken ve askeri sadakat devlet yönetiminde belirleyici olmuştur. Devlet kaynakları, özellikle petrol gelirleri, üzerinden yaşanan mücadeleler bu çatışmayı daha da alevlendirmiştir.

Yolsuzluk hem bir neden hem de çatışmanın bir sonucudur. Bağımsızlık sonrası hükümetin ana gelir kaynağı olan petrol gelirleri yanlış yönetilmiş, siyasi elitleri zenginleştirmek için kullanılmıştır. 2012 yılında Başkan Kiir, 4 milyar dolarlık bir kaybı itiraf ederek 75 yetkiliye açık bir mektup yazmış, ancak bu kişilerin neredeyse hiçbirini yargılanmamıştır. Hesap verebilirliğin yokluğu, silahlı şiddetin müzakerenin yerini almasına neden olmuş ve ülke daha da istikrarsızlaşmıştır.

Çatışmanın Sonuçları

Süregelen çatışma, bölge ve halk üzerinde büyük insani ve ekonomik krizlere, cinsiyet temelli şiddete ve eğitim sorunlarına yol açmıştır. Dünya Gıda Programı'na göre, 7,1 milyondan fazla insan aşırı açlıkla karşı karşıya, 1,6 milyon çocuk ise ciddi yetersiz beslenmeden muzdarip. Tarım sistemlerinin çökmesi, yakıt fiyatlarının artması ve hükümetin altyapı yatırımlarını yapamaması bu durumun temel sebeplerindendir. Sivil toplum kuruluşları, ihtiyaçlara yetişememekte, bu da krizin ciddiyetini göstermektedir.

Binlerce çocuk silahlı gruplarca savaşta doğrudan veya destekleyici rollerle kullanılmakta, birçok okul kapatıldığından çocuklar eğitime erişememektedir. Cinsiyet temelli şiddet de büyük artış göstermiştir. Birleşmiş Milletler'in yaptığı bir araştırmaya göre, yerinden edilmiş kişiler için kurulan kamplarda yaşayan kadınların %70'i 2013'ten bu yana cinsel şiddete maruz kalmıştır. Fail olarak en çok polis veya askeri güçler gösterilmiştir. Bu durum, cinsel şiddetin sistematik bir savaş ve baskı aracı olarak kullanıldığını göstermektedir.

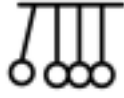
Barış ve Arabuluculuk Çabaları

Güney Sudan'daki çatışmayı çözmek için birçok barış ve arabuluculuk girişiminde bulunulmuştur. 2015 yılında Addis Ababa'da "Güney Sudan'daki Çatışmanın Çözümüne İlişkin Anlaşma" (ARCSS) imzalanmıştır. Anlaşma, kalıcı ateşkes, Geçici Ulusal Birlik Hükümeti (TGoNU) kurulması, güvenlik reformları ve ekonomik-siyasal reformları içermektedir. Ancak 2016 yılında Juba'da Kiir ve Machar'a bağlı güçler arasında çıkan yeni çatışmalar bu anlaşmayı geçersiz kılmıştır.

IGAD, 2018 yılında "Revize Edilmiş Barış Anlaşması"nı (R-ARCSS) kolaylaştırmıştır. Bu yeni anlaşma, önceki hataları düzeltmeyi ve anayasal reformlar ile seçimler için bir takvim oluşturmayı hedeflemiştir. Ancak silahlı kuvvetlerin birleştirilmesi ve geçiş dönemi adalet mekanizmalarının kurulmasında yaşanan gecikmeler nedeniyle uygulanması yavaş ve sorunlu olmuştur.

IGAD, Güney Sudan'daki barış sürecinin merkezinde yer almış, tarafları müzakere masasına getirme ve uygulamayı denetleme konusunda önemli rol oynamıştır. Birleşmiş Milletler Güney Sudan Misyonu (UNMISS), sivillerin korunması ve insani yardımların ulaştırılması konularında destek vermiştir. Troika ülkeleri (ABD, İngiltere, Norveç) diplomatik ve mali destek sağlamış, Afrika Birliği ise özellikle hesap verebilirlik ve geçiş dönemi adalet mekanizmaları konularında katkı sunmuştur.

Ancak siyasi irade eksikliği, uygulama sorunları, süregelen çatışmalar ve insani krizler nedeniyle bu barış girişimleri kalıcı başarı elde edememiştir.

TURKEY'S UNHEARD VOICES Sonuç

Güney Sudan'daki çatışma, bağımsızlığın barış ve istikrarı garanti etmediğini göstermektedir. 2011 yılında büyük umutlarla kazanılan bağımsızlık sonrası etnik bölünmeler, siyasi rekabet, yaygın yolsuzluk ve zayıf kurumlar bu umutları hızla yok etmiştir. Siyasi liderler arasındaki güç mücadeleleri, devlet sistemlerinin çökmesiyle birleşmiş ve şiddetli çatışmalara yol açmıştır. Bu durum sadece ülkeyi değil, çevre bölgeleri ve sivilleri de olumsuz etkilemiştir. Birçok barış anlaşmasına ve uluslararası çabalara rağmen, uygulama zayıflığı, siyasi kararsızlık ve devam eden insani krizler nedeniyle kalıcı bir istikrar sağlanamamıştır. Yönetişim, adalet ve toplumu temsil eden kurumların yeniden inşası sağlanmadıkça, barış kırılgan ve ulaşılmaz kalacaktır.

Bibliography

1. https://en.wikipedia.org/wiki/South_Sudan_Democratic_Movement
2. https://en.wikipedia.org/wiki/South_Sudan_Liberation_Movement
3. <https://www.cfr.org/global-conflict-tracker/conflict/power-struggle-sudan>
4. <https://www.collinsdictionary.com/dictionary/english/peace-talks>
5. <https://igad.int/>
6. <https://en.wikipedia.org/wiki/Secession>
7. <https://africarenewal.un.org/en>
8. <https://www.britannica.com/topic/Dinka>
9. <https://www.britannica.com/topic/Nuer>
10. https://en.wikipedia.org/wiki/Coup_d%27%C3%A9tat
11. <https://www.crisisgroup.org/africa/horn-africa/south-sudan/south-sudans-splintered-opposition-preventing-more-conflict>
12. https://climate-diplomacy.org/case-studies/conflict-between-dinka-and-nuer-south-sudan?utm_
13. <https://ecpr.eu/Events/Event/PaperDetails/26298>
14. <https://afsaap.org.au/wp-content/uploads/2021/05/5-The-Ethnic-Roots-of-South-Sudans-Conflict-KUOL-GARANG-pp-87-104.pdf>
15. https://en.wikipedia.org/wiki/Corruption_in_South_Sudan
16. [https://www.jmecsouthsudan.org/index.php/arcss-2015/agreement-summary..contentReference\[oaicite:65\]{index=65}](https://www.jmecsouthsudan.org/index.php/arcss-2015/agreement-summary..contentReference[oaicite:65]{index=65})
17. <https://press.un.org/en/2023/sc15219.doc.htm>